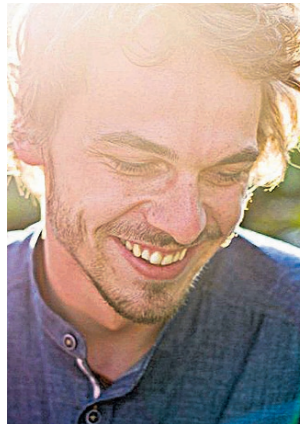

Blížiac sa k tridsiatke

Ján Púček
redaktor časopisu Fragment

Chlapec menom Fragment (zhodou náhod a okolností rovnaký ročník narodenia ako pisateľ ročníka (stĺpčeka) sa pomaly blíži k tridsiatke. Ešte dva roky a... Napriek tomu, že sa vynára čoraz viac pokladov spred roku 1989, nezaostávame ani vo vodách súčasnosti.

Prvé číslo ročníka 2015 sa síce takmer celé obzerá za odídeným, no stále prítomným Ivanom Kadleckikom (jeho básňami či autobiografickou esejou Romana Bergera), svoje miesto si tu našli napríklad aj najnovšie básne Jána Štrasseru z pripravovanej zbierky Až.

Dôležité veci sa udiali aj v zadnej časti Fragmentu, pomenovanej cudzokrajným titulom His master's voice. Po odídení z prostredia novín v tomto priestore svoju stálu fejtónovú rubriku s názvom Zápisník dostal básnik Peter Repka. Na stĺpčekovo-fejtónové príspevky z Offenbachu nad Mohanom sa môžeme tešiť v každom z nasledujúcich vydaní.

Nemenej dôležitý je príspevok Adama Pupalu-Durného, ktorý sa zatiaľ prezentoval na literárnej scéne len časopisecky publikovanými veršami. V nedlhom, no o to výživnejšom texte s názvom So suchým i mokré zhorí sa jazykom literárneho historika zamýšľa nad súčasnou situáciou v ruskej literárnej klasike.

Ešte je čo čítať, chvala-bohu.

© AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ

časopis nadnes Fragment

So suchým i mokré zhorí

Adam Pupala-Durný

Je všeobecne známe, že Puškin najradšej písal v jeseni. „Jesení sa,“ jasal v liste Pletnevovi. „Je to môj najmilší čas - neslýchanou tvorivosťou opájam sa!“

Pletnev dobre vedel, aká vie byť skorá jeseň čarovná: všade priezračnosť a chlad, jemné kontúry lesov topiace sa v purpure a zlate... „Takéto syté žriedlo, keď myšlienok sviežich zrejú lány, mám nechať napospas tomu bielemu negrovi hýčkanému kráľovskými čitielkami?“ pomyslel si Pletnev a už aj namáčal pero do flaštičky s podzimným atramentom:

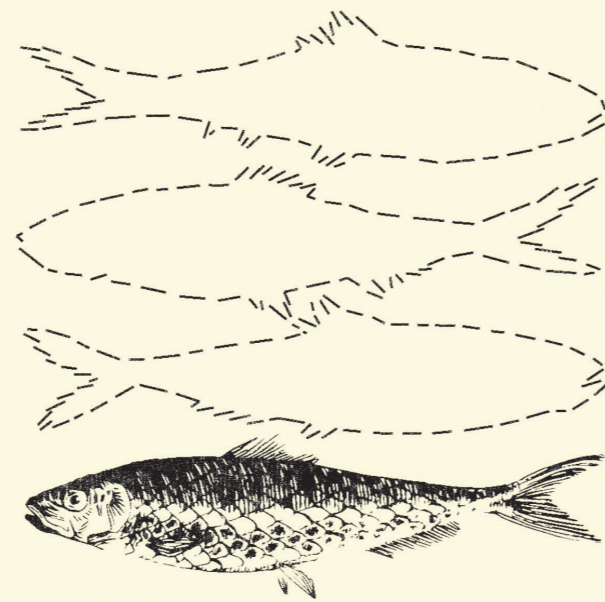
„Hej september! Sveti pomenej -
i skvie sa slnce v chladnom jase.“

A v zrkadle vody zvlnenej, zlatom krásy lúč sa trasie. „Pluhavec!“ vykrikoval Puškin, keď sa dozvedel o Pletnevovej bezočivej trúfalosti odhryznúť mu šťavnaté sústo z plodu jeho privilegovaných básnických túžob. „Veď ja ti ukážem, ako treba lúbezniciu jeseň veršom ospievať!“ jačal Alexander Sergejevič a pritom búchal pästou po stole. Najprv len jednou, potom oboma. Ale nohami nedupal.

Kto by nevedel, ako rád hral výrastok Tolstoj v karty. Ne-

FRAGMENT

1 / 2015

REVUE PRE LITERATÚRU, VÝTVARNÉ UMENIE, HISTÓRIU A KRITIKU

Fragment 1/2015, kresba na obálke Filip Horník.

Zo zápisníka Petra Repku

O paradajzoch

V Banskej Štiavnici je Paradajz. Prečo Paradajz, vedľa iba rodení Štiavničania, a tých ubúda. Paradajz je naľavo od Resly, hore do kopca. Na Paradajze je viac slnka pre paradajky.

Rajská jablčka, hovoria Česi. A už je to tu, raj. Rum do čaje, čum do ráje, skrátene podľa Vladimíra Holana. Má úcta, majstre.

Na ceste sa potkol a padol, padol a už nevestal. Syn nemeckej matky, krátko po puberte konvertoval a namiesto miesta v Kindergarten, kde sa osvedčil a kde ho všetkými rukami chceli a potrebovali, odcestoval k IŠ, aby ho prevychovali na bojovníka za Kalifát, čo sa podarilo. Víťazstvá si predstavoval inak, prihodila sa mu smrť. Odišiel bez rozlúčky, nikomu nič, kam ide, sám sa nechal stať, zastrelil, zlikvidoval.

Do akého raja prídu nevinné obete, ktoré si snívajúci o rajských pannaňoch zobrali so sebou?

Podrobnosti nevie ani jeho matka v Nemecku, u ktorej zazvonili dvaja mladíci, poslovovia:

„Blahoželáme, váš syn je už v raji.“
Bojovníkov, ktorí sa dnes obeťujú za stredoveký islam, v raji vraj očakáva sedemdesiat panien. „Martýrov“ pribúda, panny sa nenudia. Možné je i ako sa tí, ktorí sa vystrelili, v raji stretávajú s únavou, lenivosťou a stresom, ktoré im nepríjemne pripomínajú pozemský život.

Namáhavé je potešit sa so sedemdesiat pannami, keď panny, ako každý v raji, zostávajú nevinné. V raji nikto nehreší. Ale ktovie, Lucifer a jeho nedobrymi spoločníkmi tiež zhodili z Paradajza do temnot.

Do akého raja prídu nevinné obete, ktoré si snívajúci o rajských pannaňoch zobrali so sebou?

Ešte pár desaťročí, dúfam nie storočí, a i dnešný, pre nás bizarný raj fundamentalistov bude rovnaký ako raj väčšiny moslimov, ktorí už dnes z Kóranu vycítali milosrdenstvo. A možno, i ako nebo kresťanov mojej mladosti.

Svätý Peter, ako vždy, s lahkým úsmevom sedel pred nebeskou bránou.

Vstup si vyžadoval človečiek, ktorý sa nahlas rehotal. Prečo ti je tak veselo? spýtal sa majiteľ kľúčov.

Len sa pozri, tam dole, ešte ležim na operačnom stole, a už som tu. Počkaj chvíľu pred bránou, povedal Peter, možno Ťa lekári zachránia.

Lekári skutočne zachraňujú podchladených, postrelených, vyhladených. Pre chorých, zranených a zomierajúcich sú často už ruky lekárov a lekárov raj.

Raj je ten istý pre moslimov, židov, kresťanov, s nirvánou Ázie to isté.

A nik nevie, čo je raj. Hypotézu o paralelných svetoch si teoretickí fyzici už prepočítali, ale nedokázali. Netreba sa ponáhľať. Skúsme si raj, i po nepodarených pokusoch znova a znova, zatiaľ v pozemskom živote. V Štiavnici je hmla. Paradajz nevidieť.

O psoch a iných živých

Dobrych známých sme pozvali na nedelňný obed.

Nemôžeme, musíme spracovať psa.

Keby sme žili v Kórei, odpoved' by bola: Prečo my k vám a nie vy k nám, v trúbe máme psa, už to rozvoniava.

V dávnych časoch, keď som predával PAJ, česká skratka pre prodejnú automatu jízdenek, ma na veľtru v Brne servisný technik automatov od Znojma pozval na hostinu - na pečeného psa. Termín odkladal, až v posledný deň veľtru sa pozývateľ ospra-

živé kusy kartónu menili sa v jeho až belostne vyšľachtených mládeneckých prstíčkoch na trúfalé, šibké lastovičky: lietali nízko nad zeleným súknom kartárskych stolíkov a veselo švitorili. Keď mu dlho neprichádzalo tromfóve eso - ale nakoniec vždy prišlo - Lev Nikolajevič sa spokojne uskrnul: „Kde si sa doteraz ometal, ty zblúďdilec?“

Lev Nikolajevič Tolstoj sedel celý deň nečinne za pracovným stolom, mraštil huňaté obočie a pichlavými očkami hypnotizoval zlovestne mlčiacu prasklinku v stene pred sebou. V takomto rozpoložení ho prekvapil Gorkij a zvedavo sa spýtal: „Čo to robíte, Lev Nikolajevič? Dumáte, dumáte?“

„To tak, holúbok!“ odvrkol Tolstoj. „Na príval čakám, ty nevedomec!“

„A to je kým fras?“ vyhrklo z nedovzdelaného holúbka. „Predsa inšpirácia, trulo kukuričný!“ zjačal Lev Nikolajevič. „Ak príde príval, píšem, ale ak nepríde, potom čo?“ zabadakal fňukavo Tolstoj. „Povedz mi, Alexej Maximyč, čo potom...!“
Gorkij si jantárovožltým ni-

Adam Pupala-Durný
Venuje sa spisbe i kosbe - básnik, literárny vedec a kartár, predstaviteľ nastupujúcej strednej generácie. Publikoval časopisecky v regionálnych periodikách, vlastným nákladom vydal viacero básnických zbierok písaných vo voľnom i vo viazanom verši. Žije v dobrovoľnom exile na severe Slovenska.

kotínovým ukazovákam ponaprával zježené jantárovožlté nikotínové fúzy, a za ten svet nevedel dať Tolstému zmysluplnú, utešujúcu odpoveď. Potom, zahabnený, usalašil sa Levovi Nikolajevičovi na kolenách a takto sa spolu trápili, takto si spolu hlavy lámali nad vrtošivým prívalom.

Tolstoj raz čosi kamsi ukryl, ale zabudol, kde to schoval a čo to bolo. Hľadal pod posteľou, a nič, kutral v almare, a nič, do hrncov nazeral, aj za závesy, ale kde nič, tu nič. Akoby sa to čosi bolo pod zem prepadlo. Umorený dlhým a márnym hľadaním, sadol si za stôl a zlostne zahundral: „A to o mne po sa-

lónoch klebetníc a cárskych pelechoch roznášajú, že som človek, ktorý dokáže rozlúštiť každú záhadu ľudskej duše. To tak, vážení, sami si hlavolamy z dľaňových vrások vyčítajte! Ja musím za vás hľadať, nie nachádzať!“

Lev Nikolajevič Tolstoj vždy veľmi a rád vychvaloval výhody nesmrteľnosti na onom svete, no najradšej by si ju užil - ako všetci dobre vieme - na tomto našom, smrteľne pozemskom.

„To by sa mu tak šiklo, bezbožníkovi malovernému, okiadzačovi Najvyššieho! Ta s ním, do neba!“ zahromžil nad únosnú mieru rozhorčený Turgenjev, keď sa dozvedel o Tolstého trúfalých rúhačských sníčkoch - a už sa aj pustil do písania šťavnatého pamfletu: „Kazisvet v nebi, raj na zemi.“

Čechov raz povedal Buninovi, ktorý akosi zo zásady nikdy nepočúval, čo mu vľúdny Čechov z úprimného srdca do uška šveholil: „Keď Tolstoj zhasne, všetko pôjde v čerty!“
A veruže aj išlo; ako po veľkom októbrovom masle.

Otvorená zlomenina

Ján Štrasser

Slovo
Hodné.
Zhodné.
Zhodnené.
Vhodné.
Výhodné.
Vyhodené.
Vychodené.

Aj slovo je dnes vyrobené priemyslovo. Radšej mám ručné. Stručné.

Slovosled.
Slovo, sled!

Oslov
Oslovákov.

Konzervatívne haiku
Ránhojič vraví:
Máte málo krviniek.
Tri líbe slová.

Haiku (podľa Buzássyho)
Vo výťahu ten druhý bol možno anjel, šiel totiž vyššie.

Čo ostalo
Čo ostalo z páva?
Tu je správa:
Holá hlava.
Chladná láva.
Tárává vrava.
Nevhodná strava.

Čo ostalo z páva?
Pokašliava.
Posedáva.
Rozsypáva.
Zakopáva.

Čo ostalo z páva?
Zle spáva.
Pretráva.

Čo ostalo z páva?
Pá.

Polohovacie haiku
Sestra ti každú chvíľu mení polohu, smrť si tá vystrie.

Haiku (podľa Vášovej)
Tento svet je tak vymyslený, že každý je v jeho strede.

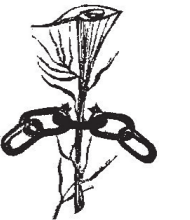
Čo dokáže púšť
Vpúšťať,
no nevpúšťať.
Pripúšťať,
no neprepúšťať.
Opúšťať,
rozpúšťať.
Toto dopúšťať.
Do gatí nepúšťať.

Obliekané haiku
Ostane po mne oveľa viac ponožiek než dobrých básní.

Zubárske haiku
Otváram ústa,
konečne chápem, čo je transcendentálno.

Moja matka vedela byť nástojčivo zdržanlivá, mám to po nej, bývam zdržanlivo nástojčivo. A naopak.

Duchapritomné haiku
Duchapritomnosť je fajn vlastnosť, pravda, ak je prítomný duch.

Ján Štrasser (1946)
Básnik, textár, publicista, prekladateľ a redaktor. (Spolu)autor viacerých pozoruhodných knižných rozhovorov (Ján Buzássy, Tomáš Janovic, Milan Lasica a i.). V knižnej edícii časopisu Fragment vydal zbierku haiku básní Hahaiku a súbor literárnokritických textov Čítam... V priebehu roku 2015 vo vydavateľstve F. R. & G. vyjde jeho básnická zbierka AŽ a súbor literárnokritických textov zo 60. rokov s názvom Čítal som...

Literárna terasa je pravidelná rubrika prílohy Víkend, ktorá prináša ukážky z novínok slovenských literárnych časopisov.